

Élünk. Élünk. Fő, hogy élünk, ennél sokkal több erről, azóta, hogy elhagytuk szülőföldünket, nemigen mondható. Ki néz ránk kegyesen, menekülőkre? Ha néznek, lenéznek minket. Menekülünk, nem törvényes büntetés elől futva, mégis elítél mindenki ott is, itt is. Életünk tudható része a múlté, megfulladt a rá nehezedő jelenségek rétege alatt, nem tárgya már a tudásnak semmi, már nincs is olyan, hogy tudás. Nincs szükség rá, hogy bármit is szavakba

Elfriede Jelinek 11

OLTALMAZANDÓK

Színmű (részlet)

foglaljunk. Próbáljuk elolvasni az idegen törvényeket. Nekünk nem mondanak semmit, mi nem tudunk meg semmit, minket feladnak, mint egy csomagot, aztán nem jönnek értünk, jelenünk meg itt és itt, menjünk ide és ide, igen, de hol vethetnénk meg a lábunkat, hol találhatnánk jobb szívű tájra, melyik ország földjére léphetnénk? Egyikére sem léphetünk úgy, hogy meg ne ütköznének velünk. Megütközve állunk. Megint elküldenek. Lefekszünk a templom hideg kövére. Aztán felkelünk. Nem eszünk. Pedig ennünk kell, de legalább innunk. Kezünkben egy ilyen ág, a béke jele, pálmaág, nem, olajág, igen, olajfáról törtük, meg még itt van ez a köteg ízé, mind teleírva; másunk nincs is, kinek nyújthatjuk át ezt a köteget, megírtunk már vagy két tonna papírt, persze segítséggel, most mindenki tartsa magasra, igen, a papírt, mert papírjaink nincsenek, csak ez a papír, kinek adhatjuk oda? Önnek? Tessék, itt van, de ha nem csinál vele semmit, akkor le kell másolnunk még egyszer, ki kell nyomtatnunk még egyszer, ugye érti? Ó, magasság istenei, imára kulcsoljuk kezünket, igen, rólatok van szó, tekintetek ránk, hozzátok fohászodunk! A város, az ország, a Duna fénylő tükre mind a tiétek ott fent, de még inkább a tiétek itt lent, ó, ti keménykezű hatóságok: hol ezt mondjátok, hol azt, azt se tudjuk, mit tartsunk be, egy biztos, ti, földre szállt anyagok, plusz a mi mennyei atyánk, jól betartotok nekünk. Mit tehetnénk mi ellenetek? Nektek mindent szabad, ti bármit megtehettek. Ön ott: ha szépen kérjük, megmondaná nekünk, melyik isten lakik itt, illetve, melyik illetékes itt? Azt tudjuk, hogy itt a templomban melyik, de talán vannak más istenek is, valahol máshol, egy elnök, egy kormányfő, egy miniszterasszony, meg ezek a keménykezűek, ezek a súlyosan büntetőök, ezt már láttuk, nem, nem a holtak birodalmában, itt vannak mind egészen közel, például te, akárki vagy is, te, akárki is vagy, te, te, Jézus, Messzijas, Messie, mindegy, te, oltalmazó, őre a jámbor emberek házának, nem fogadtál be minket, magunktól jöttünk be a templomodba, oltalmat keresve; kérjük, segítsen, Isten, segítsen nekünk, ha már fövényes partját érinteni mertük, régebben, midőn még

ránk mosolygott a szerencse, egészen más partokat érintettünk, de most vajon hogyan tovább? Majd' odavesztünk a sós habokon, majd' odavesztünk a hegyekben, most itt vagyunk, ebben a templomban, holnap ott, abban a

kolostorban, hála az Isten úrnak, hála az elnök úrnak, az ő közbelépésüknek, közbeléptetésüknek hála, de hol leszünk holnapután?

12 És azután? Hol nem kapunk megint szállást, hol verekszünk ki magunknak megint fekhelyet, honnan hajítanak ki megint, hol fogjuk tudni elhantolni saját tetemünket, illetve ki fogja megtenni nekünk ezt a szívességet? Ki fog gondoskodni róla, hogy minket, földönfutókat is észre vegyenek, és közben ne iszonyodjanak tőlünk? Nézze csak, a patakok, a tengerpart, a bozotos tájék elűzöttjei, szülőföldjüket siratva hogy keseregnek, megzavarodva az őszanya, az elhagyott föld őket kísérő átkaitól, nézze csak, nézze, egyik se hivatkozik azzal, hogy ki volt az őse, nem is érne vele persze semmit, csak azt nem értjük: miért ilyen ádázul haragos, még ön is; miért is?! Régóta társunk a fájdalom, a jajgatás régóta társunk, de mit követtünk el, hogy ön, ön is félelemben tart minket, hogy félnem kell mindenütt, az enyéimtől, mivel elhagytam őket, félek, mi lesz, ha vissza kell mennem, de még jobban félek öntől, attól, hogy itt kell maradnom, attól, hogy nem maradhatok itt, most mindjárt elismeri, hogy igazam van, mindjárt igazat fog adni nekem: Ha annyira fél mindenütt, ahogy mondja, ezt fogja mondani, akkor miért jött ide, mondja? Félni, újra? Csak most ezen a barbár nyelven akar félni nekünk, ezen a nyelven, amit nem beszélünk és nem értünk, mindig ez van, mikor az ember valahol másutt van, hogy: most mi lesz, jaj, most mi lesz? Könyörögve szönlünk ezen a nyelven, nem beszéljük és nem értjük, szemben önnel, aki tökéletesen bírja ezt a nyelvet, és még tökéletesebben az önfegyelmet, bír magával, miközben magán kívül áll az állomáson, a peron szegélyén, és onnan néz minket; kérem, erőltesse meg magát kisé, hogy tudomására jusson az, amit magától sose tudhatna, kérem!

Nézze csak uram, igen, ön, könyörögve fordulunk önhöz, valaki nemzett minket, egy férfi, és valaki megszült, egy nő, értjük, hogy ön ezt ellenőrizni akarja, de nem fogja tudni. Amikor valami valahol másutt van, akkor nem tudunk semmit, mert lehet, hogy ott minden másként van és amúgy is valahol másutt, vagyis az ismereteink ott a másholban semmisek. Videókat küldtek nekünk, a családomnak, amikor még volt családom, közben mindenki meghalt, mindenki, családom egyetlen tagja sincs már életben, csak én, aki most itt vagyok, és mit csinál most ön velem? Élek, és mit csinál ön velem? A horizont semmivé zsugorodik, a hegységnél véget ér, a tenger lyuk, tátongó torok, szakadék, tessék, egyikük sincs már itt és ott sincs már egyikük sem, csak én vagyok itt, vagyis én sem vagyok ott, és ha emlékeim nem csalnak, itt már mindenki meghalt, valahol másutt halt meg, de meghalt, én vagyok

az utolsó, kemény sors, hangosan panaszolom is, nekem jutott a legszomorúbb sors. Nézze csak, itt fejezték le két rokonunkat, aztán még maradtak egy páran, mobillal csináltam róluk képet, amíg még volt idő, most már nincsenek, nincsenek többé, már csak én vagyok, de ez a nehezen megfajtható végzet, mert hát hogyan is lehetne ez emberek műve?, nem engedélyezi nekem az itt tartózkodást, nézzék csak, mindjárt szét-szaggatom az ajándékba kapott farmeromat, az ajándék pulóvert, darabokra szabdalom az ajándék hátizsákot, mindjárt megőrülök, ezek mind az ő holmijaik, vitetem magamat az árral, a láthatatlan sodrással, mit érek velem? Semmit. Két unokatestvéremnek levágták a fejét, könnyörgök önhöz, tudom, hogy ön nem tesz ilyet velem, hogy ön ilyesmire nem képes, de hát az unokatestvéreim nem engem igazolnak? Az elvágott nyakukkal, a fej nélküli törzsükkel? Nem engem igazol, hogy ilyen szörnyőségeket álltam ki, mondd csak, te ugye nem akarsz, igen, te! Mi sötét bőrűek, tűző naphoz szokottak akkor visszafordultunk, vissza, de hová? Hogy fölkeressük a föld sötétjébe, a vég sötétjébe, a végleges éjbe hanyatlott társainkat, örök éjbe borultakat ott, ahol még nem vagyunk, de önként vagy nem önként mind oda tartunk – hát létezik ilyen úr, ilyen alnök vagy elnök, aki mindenkit befogad? Nem létezik. Ilyen mindenkihez jó, mindent befogadó valaki nincs. Vagy ha mégis volna, akkor meg a nagybetűs Mindenséget fogadná be inkább, a Mindent, mint bármilyen mást, mint minket, akik semmi vagyunk, és nem is fogad be senki – ki hallott már ilyet? Kihallgatni igen, de ki hallgatna meg minket?

Rossz híreketek fogjuk költeni, de mit érdekel ez titeket, tudjuk előre, itt-tartózkodásunk úgysem legális, legális, legális, ez a kedvenc szavatok, itt tartózkodásunk nem lehet legális, mert akkor nekiállhatunk nemzeni, asszonyaink meg szülni, nekiállhatunk gürcölni, na ezt nem, de különben mindegy, mi lesz velünk, ti elfordítjátok arcotokat, könnyörghetünk napszám, hétszám, ti elfordítjátok arcotokat, nem számít az se, hogy beszennyeződik közben, mi akkor is kérve könnyörgünk, ti ott fönt, magasság fia, de ha nem kértek is belőlünk, az eddig kifejtettek alapján (erre az alapra senki se épít) továbbra is itt maradunk nektek gondnak, feladatnak. És még azt sem engeditek, hogy a visszaút (ki vágyik rá?, mi nem!, ti követelitek meg tőlünk), a visszamenet irányát mi határozzuk meg. Pedig hát mindegy nektek, hogy merre, csak menjünk, el, mihamar. Ez az utasítás, útilapu, amit most a talpunkra kötöttetek, arra kötelez, hogy menjünk vissza abba a ködbevesző országba, ahonnan jöttünk. Hol voltak legutóbb? Ott nyújtsák be a kérelmüket! Ezt követelitek tőlünk, valamit mindig követeltek! Két unokatestvéremnek, mind a kettőnek levágták a fejét, erre nincsenek tanúk, mégis van rá

tanú, ma mindenkinél ott a kamera, ott a térfigyelő mindenütt, ott helyben mindenre azonnal van bizonyíték, tessék, itt van, ezen a videón megnézheti, hogy fejeznek le két embert, hát nem iszonyatos? Nem hiszi el, hogy ezek az unokatestvéreim? Vannak rá tanúk. Nem hiszi. De látni látja, nézze

14 csak, itt van, ez a videó a családomé, ők már nincsenek, nincs többé családom, mindenki meghalt, de a videó megmaradt, senki se szégyelli magát emiatt, csak ön szégyenkezik miattam, pedig higgye el, önnek nincs annyi képzelőereje, ahhoz semmilyen képzelőerő nem elég, de önnek semmi sem elég, ön nem elégszik meg semmivel, ön soha nem elégei meg, hogy elhajtson innen olyanokat, akiket apa nemzett és anya szült, ön csak elhajtani tudja őket, csak ezt. És az, hogy nekik levágták a fejüket, az mit sem von le a többi szenvedésből, azokat mind ki kellett állni, mindenütt, és persze sokkal tovább. A szenvedések mindig tovább tartanak bármi másnál. A szenvedések tartósan hatnak, és tartósan nem hatnak meg senkit. A kutya se törődik a szenvedővel. Megölik apját, anyját, testvéreit, mit számít, semmit, mindez semmi, a képzeleteink mindig valamilyen tárgyra vonatkoznak, az alanyok nem számítanak, a halottak nem számítanak, semmik. A halottakra nem hivatkozhatunk, amikor azt igyekszünk logikusan levezetni, hogy miért folyamodunk tartózkodási engedélyhez, mert hiszen itt minket akarnak le- és elvezetni, kicsatornázni mintegy a seholsembe, mint a folyókat, hogy többé ne legyen hol kilépnünk a medrünkéből, ne alkothassunk áradatot, ne zúduljunk többé a tengerbe, ne legyen többé hol kilépnünk és belépnünk, hogy nekik se kelljen többé kirúgniuk senkit, és nekünk legyen módunk többé tiltott belépésre. Elvezetni, kihajítani, aztán el velük, el velünk. Úgyis mindenki meghalt már, miért pont én, az utolsó maradnék életben? Ezt ön úgysem érti. Én sem értem. Mert ha az idő, ez a hármas egység, ez a háromszorosan egy, ha ez magába foglal is bennünket, nem, nem isten, nem a szentháromság, az sose jelent egyet, én a háromszorosan egy időről beszélek, és ez még sohasem egyesített semmit, csak minket, mint csoportot, összekockázott minket senkiből és semmiből, persze, nincstelenekből, de ha az idő, ahogy az előbb mondtam, nem tudom, hogy mondjam, de ha az idő, amely jelen, múlt és jövő egésze, ez a háromszorosan egy, a filozófus pedig, nem ismerem, de ő az, aki gondolkodik, ha a filozófus, ezek után a szintézis két bizonyítottan időképző módusához hozzátesz egy harmadik móduszt is, melyiket, melyiket? úgy, hogy mi megmaradjunk és ezáltal az időn kívül legyünk, hogy ebből az időből megint ki tudjunk keveredni, melyikből?, egy olyan móduszt tehát, egy harmadik móduszt, hogyhogy?, hiszen már van három, jelen, múlt, jövő, mindegy, ha ez így van, ahogy mondtam, nem én, ahogy mondtam volna, én is gondolkodhatnék úgy, nem tudom, mit jelent ez az Úgy, ha tehát és ráadásul még mindenféle meg-jelenítés, következképp a gondolkodás is – márpedig a mi gondolkodásunk önöknek nem fontos, ez önöket nem gazdagítja, ez tehát

nincs és nem is jelenvaló –, ha az a gondolkodás, vagyis az önök gondolkodása az időnek alávetett, akkor a szintézis eme harmadik módusza szükségképpen a jövőt alakítja, alkotja, formálja, nem olyan jövőt, ami a műveletlen embereké, de olyat sem, ami a művelt embereké, nem, ez a jövő senkié, hanem az idő valahogy úgy készíti el a jövőt, mint egy ruhát. És? 15
És akkor? Akkor, kérdem én, vajon az ország fejedelmei, főemberei, főurai, akiknek még megvan a fejük, szemben az én két unokatestvéremmel, az ország urai és helyettes főemberei, ők vajon – e gyors üzenet, e lassú üzenet, mindegy, csábításának engedve – közeledni fognak-e azért, hogy lássanak minket? Nem fognak. Az ország urainak és az ország helyettes főurainak és az ország urait helyettesítőket helyettesítő uraknak, ha ez tilos is, mert tilos, azért mi, jövevényekhez illően, józanul elbeszéljük, miért menekültünk ide, noha nem ontottunk vért, mindenkinek elmondjuk, nem kell, hogy helyettes legyen, becsszó, hogy elmondjuk mindenkinek, aki csak hallani akarja, de hát senki sem akarja, még a helyettes helyettese, az sem akarja, senki, de mi akkor is elmondanánk, elmesélnénk, hogyan menekültünk el, noha nem tapad kezünkhöz vér, nem tartozunk senkinek, holmi vérbűn nem terhel minket, pedig hát önök váltig azt állítják, hogy bűnös adósságok elől szöktünk el, elmondjuk hát, milyen volt és mért kellett büntelen mégis elmenekülnünk, hangunk kerüli a szemtelenséget, és nem lesz benne hamisság sem, nyugodtak, kedvesek, józanok és érthetőek leszünk, de önök akkor se fognak megérteni minket, hát hogyan is értenének meg, ha egyszer meg se akarnak hallgatni minket? Nem fognak megérteni, és szavaink az ürességbe hullanak majd, oda, ahol nincs nehézkedés, nehéz sorsunk hirtelen súlytalanná válik, mert a semmibe hullik, az üres térbe, az üres semmibe, ott fog majd lebegni, megmarad lebegő állapotban, a párában, az ürességben, igen. Igénytelen szemünkkel majd szelíden fogunk nézni, plédet és valami ennivalót kérve, mire önök, a helyettesek helyettesei, akik egyébként szintén nem itt állnak helyt magukért, hanem valahol máshol, azt mondják: na látják, az önök szeme egyáltalán nem igénytelen, hiába állítják ezt, hiszen önöknek igenis vannak igényeik! Ma plédet kérnek, vizet és ennivalót, de ki tudja, mit fognak kérni holnap? Az asszonyainkat, a gyerekeinket, a hivatásunkat, a házunkat, a lakásunkat? Mit fognak kérni holnap. Lehet, hogy ma még szinte semmi sem kérnek, vagy nem sok mindent, de mi lesz ebből holnap?, mi már tudjuk, sok minden, ezért vagyunk a helyettesek helyetteseinek helyettesei, azok mind tudják, mind tudnak mindent, és most már mi is tudjuk, bár mi ezt már korábban is tudtuk, tudtuk korábban is. Hogy? Mit mond? Ügyelünk rá, hogy ne beszéljünk hangosan, terjengősen, ne legyünk hosszadalmasak, ne legyen a beszédünk se túl részletes, se túl vontatott, se túl gyors, se túl lassú. Nem

is lehet semelyik ezek közül, mert sajnos mi nem beszéljük az önök nyelvét, hol a tolmács? hová tűnt?, azt ígérték, hogy lesz tolmács, hol van, hol van hát, hol az az ember, aki az önök tudtára adja, hogy mi sem vontatottan, sem hosszadalmasan, sem túl gyorsan nem beszélhetünk? Ki mondja ezt meg önöknek? Mindegy, mert az olyanok, mint amilyenek mi vagyunk, igencsak gyűlöletesek az önök számára, ezt látjuk, ez világos. Jó lenne, ha önök is engednének nekünk, ahogy mi is engedünk önöknek, a templomból végre átmegyünk a kolostorba, ahol meleg van, és mi gyorsabban rohadunk el, gyorsabban bomlik le biológiai lényünk, a lényegünk pedig úgy elillan, mint kamrapolcraól az egerek. Engedtünk önöknek, most már el is mentünk innen, el lettünk tüntetve az önök szeme előtt, a nyilvánosság szeme előtt, azt mondták nekünk, és egy idő múlva meg is tettük, amit mondtak: Engednetek kell, ezt mondták, ezt mondják állandóan, ezt mondják most is, engedjete, hiszen jöttmentek, idegenek, rászorulók vagytok, engednetek kell, látjátok, hogy megértettétek, már engedtetek is, jöttment, idegen, rászorulók, az ilyenek itt nincs szava, az ilyenek itt nincs helye. Gyengéhez nem illik a hetyke szó. Ugyan hol! Ugyan hol fogunk hetykélkedni, amikor már nem vagyunk sehol sem! A józan ész szavára hallgatunk majd, ön pedig értesít majd másokat, hogy végre észre tértünk és a templomból átköltözünk a kolostorba, az éppen üresen áll, itt, a tévében már mutatják is, már a rádióban is mondják, hamarosan benne lesz az újságban is, a templom ugyan szintén üresen áll, de áll az is, kicsit jobban is áll a helyén, és a hívőknek kell a hely, ha netán be akarnának jönni, és ez esetben még meg találánánk zavarni őket, értjük, mi is a mi istenünk oltalma alatt állunk, az is kizárólag a bünteleneket szereti, akárcsak az önöké. És? Mi következik ebből? Szánjatok meg minket, míg el nem veszünk, kérve kérjük! Neeem? Gondoltuk. Akkor hát itt a ti istenetek, a fénylő szárnyú, itt van mindenütt a szobra, arany, csillogás, színorgia, bling-bling, jó, mondjuk próbaképpen, hátha segít nekünk, bár a mi ügyünkben nem ő az illetékes, hanem ez, a helyettes helyettesének helyettese, ki van aggatva mindenütt, hogy minket hittegensenek vele, nem, nem azért, egyszerűen csak ott lóg, szegény fickó, ennek se volt sok szerencséje az életben, mindegy, akkor is eljuttat most minket ehhez a fénylő szárnyú sashoz, nem, nem stimmel, ez nem sas, a sas az a pici ott fönt, e fölött, nézze csak, innen egész jól láthatja, ott fönt, szóval sasnak nem sas, tessék?, hogy ez egy galamb, na, hát mit várhat az ember egy galambtól! Ugyanúgy nem sokat. A galamb ugyanúgy egy helyettes helyettesének a helyettese, de legalább madár, tud repülni, hozzá kiáltok hát könyörögve, hozzá szólok esdekelve, valakit szólítanom kell, hívnom, igen, utána majd felhívom az ügyvédemet, de előbb még segítségül hívom egy fohással azt a galambot ott a plafonon, könyörgünk hozzá, könyörgünk, ő, te háromszögbe foglalt szem, Nap megmentő szeme, te, aki majd megpattansz haragodban, igen,

jól hallottad, rólad van szó, hozzád fordulunk könyörögve. Miért, van itt még valaki? Jó, nem kell mindjárt a plafonon lenni. A szekeerünk elakadt, most mit csináljunk?

Abból, hogy mindenki meghalt, hogy az egész családom halott, semmit sem lehet levezetni. Itt ülünk, köszönünk, mindegy kinek, nekünk mindegy, melyik isten az, mondták, de elfelejtettük, csak az udvariasság azt kívánja, hogy mély áhítattal köszöntsük képeiken a nagyhatalmú isteneket, meg azt ott elől, aki ott áll az oltár fölött, adjon isten vagy mit kell mondani neki. Úgy telepedtünk be ide, erre a szent helyre, mint egy galambraj, melyet sólyom űz, de ezek itt csak ezt az egy galambot ismerik ott fönt a plafonon, azt biztos nem fogjuk megkapni, túl magasan van, nincs az a sólyom, amelyiktől félnie kellene, annak a galambnak, nekünk meg? Félnünk kell mindenkitől. Ez már csak így van. Fajtánk átka, a testvérharc végzett velük, annak esett mindenki áldozatul, de ki fogad el ilyen áldozatot? És ennyi! Jó sokan lehetnek azok az istenek, akiknek ennyi áldozat sem sok. Senki sem maradt életben, sem az enyéim, sem a mieink közül. Mindenkit megöltek. Én, szeretett, nagy családom utolsó tagja, én, a legutolsó, elmenekültem, senki sem akarta, mindenki vonakodott, aztán mégis elkezdődött az öldöklés, és hullottak, egyik a másik után, végül már csak az egyik táborból maradtak életben, nálunk állítólag ez a szokás, hogy mindenki mindenkit megöl, de ez merő hengegés, az viszont igaz, hogy az egyik táborból mindig több marad életben, mint a másiktól, és hát tényleg öldösi egyik a másikat, nagy kérdés, hogy mi lesz, ha egyik táborból sincs már életben senki? Nos, az egész folyamatot nem vehetjük itt végig mozzanatról mozzanatra, nem jeleníthetjük meg képkockáról képkockára, amúgy sem igen lehet az ilyen elképzelné, kivéve, ha az embernek van videója; a folyamat, amely a családommal azonos, egyszer csak megszakad, az a láncolat, amely a családom, egyszer csak elszakad, a láncszemek sorra leszakadnak, elpusztulnak, és én, akit nem gyilkoltak meg, szabad nekem ide beülnöm? Legalább leülnöm? Nem is kell lefeküdnöm. Vagy inkább oda? Ha önöknek az jobb, hogy oda ülök, akkor odaülök! Úgy sincs munkahelyem, úgyhogy nyugodtan mondjanak egyet, adjanak egy helyet, ahová letelepedhetek. Itt ugyebár, önöknél szabad a letelepedés, csak nem nekünk. Nekünk nem szabad. A halottakra ez persze nem vonatkozik, és rajtam kívül persze már mindenki halott, mindenki. Nyugodtan utána számolhat. Már hallom is, hogy nevet, hiszen tudja, hogy a halottak már nem kérhetnek semmit, de én még igen, én könyörögve kérlelem önöket, adjanak valami kis ruhát, enni-valót, vizet, egy helyet. Bizonyítékaink vannak rá, hogy a többiek mind meghaltak már, nem jönnek többen, ne aggódjanak, rajtunk kívül senki sem jön

már, senki sem lesz többé a terhükre, vannak videóink; a gyilkosoknak mindenre van már modern eszközüik. Mi nem vagyunk modernek, a gyilkosok igen, azok modernek, ugyanakkor mégsem azok, jobban mondva ezek is, meg azok is, a gyilkosokba mindig minden belefér, csak gyilkolhassanak.

18 Mi tudunk valamit, na és akkor mi van, kit érdekel, hogy ki mit tud, kit érdekel a tudás, amit nem lehet elővenni és megmutatni, az nem érdekes. Még nekünk sem. Nézzék csak, most önök is látják: igen, a láthatáron ellenállás ébred velünk szemben. Templomba, kolostorba rejtőzünk, menedéket keresve, de nem maradhatunk, mert akkor a menedékünk már nem volna rejtkehely. Ez a templom nyilvános rejtkehely, a tévé már járt itt, az mindent kiderít, napvilágra hoz, nem csoda, ő maga a világ, és mindenhová bevilágít. Itt fekszik valaki, amott is, rajta a végzet-szabta név, hogy: idegen. Biztos nem ő az egyetlen, aki még nem halt meg, aki még életben van, de miért maradna életben, ne maradjon ő se, mindegy, ki volt az őse, mondja az ellenállás, amelynek fényszórója egyenesen ránk vetül, de úgy, hogy elvakítson, és így is maradjon. Ha az autópályán szembejönne vele valaki, az elől se térne ki, minket se kerülhet ki, mielőlünk csak hátrahőkölhet. Az autópályán szembejövő elől hátrálni nemigen lehet. Legfeljebb kitérni előre, azt is csak nagyritkán. Nem. De. Nem lehet. Mielőlünk, barbár horda elől mindenki hátrahőköl. Mindenki, mindegy, hogy hová valósi az önök földjén, önkéntelenül hátrahőköl az idegen ruhák és leplek elől, a vademberek hordája elől, mielőlünk, hogy helyet csináljon az önkénynek, annak is csinálnia kell valamit, nemde? Ilyenkor segítségül hívják az önkényt. Egyszerűbb lett volna, ha segítenek nekünk, még egyszerűbb, ha nem segítenek, de hát csak rajta! Hátrahőkölnek, tessék, önkény, legyen szíves és vegye át őket! Igaz, hogy a leplünk nem olyan, amely megfelelné az itteni szokásnak, eléggé eltakar minket, de hát a ruha mást is eltakar, csak hát mi tudjuk, ha pont úgy néznénk is ki, ahogy önök: önök akkor is ránk ismernének, ezer közül is megismernének minket, bárhol lennénk, ugyanúgy megismernének. És tudnák, hogy mi nem vagyunk idevalók.

Nem lehet már senkire sem hivatkozni, még a halottakra sem, senkire. Önök elvárják, hogy harmóniában éljünk egymással, nem, a halottaktól ezt nem várják el, ők már meghaltak ugye, tőlünk viszont igen, nekünk kötelességünk hozzájárulni a közös jóléthez. Jó, de hogyan? Milyen jóléthez? Már halottunk róla, sőt már láttuk is, nem vagyunk hülyék, nyitott szemmel járunk, de hogy is van ez a jóléttel? Ha közös, akkor elvileg nekünk is járna, nem? Legalább valamicske, abból a nagy jólétből. Miután azok az emberirtó szörnyek, nem, ez nem az önök hibája, ezt nem vetjük az önök szemére, csak magunkat vetjük önök elé, miután azok mindent elvettek tőlünk, talán mégis kaphatnánk valamit, nem? Valamiben részesülhetnénk talán, valamit kaphatnánk esetleg

mégis!, ehelyett úgy neveznek minket: bosszúszomjas fajzatok! Mintha állandok volnánk. Külföldi csordafaj! Így hívtok minket és úgy tesztek, mintha olyan eszközökre volna szükség ellenünk, amelyek lemossák az országot ért szennyet, a bűn mocskát, holott mi nem követtünk el bűnt, és hát eféle bűnlemosó amúgy sem létezik már, itt, ebben az országban sem. 19

Az ősi vérbűntől, s a föld iszonyodó öléből támadt szörnytől, a mindent pusztítótól, mely családomat sújtotta, senkit sem lehet mentesíteni, ez alól nincs kivétel, nem lehet, rajtam kívül, én is magamon kívül vagyok, mindenki meghalt, mindenki, iszonyatos bűn, továbbgörgő adósság, de mit érdeklí ez önöket, nem ingük, nem gatyájuk, ezt itt most nem tudom elolvasni: a gyilkolásért felelős gén? Nem, génekről nem tudunk, mi földművesek voltunk, mérnökök voltunk, orvosok voltunk, orvosnők, ápolónők, tudósok, voltunk valamik, igenis, akármik is, és most azt mondják, olvassuk el ezt a tájékoztató füzetet, több nyelven is elolvashatjuk, miközben léteznünk, azt nem szabad, egyszer sem, de azért csak olvassuk el még egyszer ezt a füzetet, aztán még egyszer és még egyszer. Ezért hálásan ünnepeljük az emlékezetünket, amelynek szolgálatában állunk, mert mi is, akár csak az autós, aki vezetés közben mobil-hívást kap, nem tudunk odafigyelni semmire, folyton a halottainkat látjuk, ezért nem értjük, ami ebben a tájékoztatóban van. Bármennyire erőlködünk is, kérem, legyenek türelemmel, valaki meg fogja nekünk mondani, mely emberektől különbözünk és, bár erre soha nem számítunk, ki mutatkozik meg bennünk és mi mindenből látszik rajtunk, hogy önöknek ennyire idegenek vagyunk, hogy a mi fejünkre és nem ellenségeinkére száll a vérbűn szennye és így tovább!, de hát erre persze önök cseppet sem kíváncsiak, de azért persze idővel ezt is megérti az ember, bármi legyen is az. Valamikor csak kapiskálni kezdi az ember. Vagy nem. Elnézést kérek önöktől, mi persze tudjuk, hogy az olyan bő beszédet, mint az enyém, nem kedveli a nép. Köszönöm szépen. A tájékoztató rövid és velős, és nem korlátozódik pusztán időbeli viszonyokra, nem állít korlátokat, mindenkire érvényes, ezért van ön fölényben velünk szemben. Amit ön mond, mindenkire érvényes, mindenkire, tehát rám is, ön ebbe a képletbe foglalta a világlátását, csak az a bökkenő, hogy az ön világa ezután soha többé nem fog tudni kibontakozni ebből a képletből. Ön egyre szorosabbra vonja a világát, de senki se lát semmit, annyira korlátozottak a látási viszonyok, és az, aki az autópályán szembejön, túl hirtelen bukkan elő a ködből. Őszintén sajnáljuk önt! Ugyanis ön az időbeli viszonyokat, a helyetteseket, az ön viszonyainak helyetteseit is nagyon erősen korlátozza, a forgalmi rend rettenetes korlátozásain kívül. Az ember semmit sem tehet az uralkodó iránnyal szemben. Ezt látjuk.

(Fordította: Halasi Zoltán)

* Az *Oltalmazandók* (*Die Schutzbefohlenen*) a Nobel-díjas író első reakciója a „menekültkérdésre”. Előttörténet: 2012–2013 fordulóján afrikai menekültek egy csoportja a menekülttáborbeli viszonyok elleni tiltakozásul két és fél hónapig tüntetett a bécsi Votivkirchében. Miközben az átlagmenekültek ügyeit az osztrák hatóságok végtelen lassúsággal intézték, olyan prominensek, mint Anna Netrebko operaénekes és Tatjana Jumaseva (Borisz Jelcin lánya) pillanatok alatt osztrák állampolgársághoz jutottak. Az afrikai tiltakozók zömét végül kiutasították Ausztriából.

20

Jelinek színművében a menekültek kórusán kívül nincs konkrét szereplő. A menekültek időnként az osztrák szólamot, vagyis a velük szembeni ellenérzéseket is megszólaltatják. A teljes darab 27 rövid szövegegységből áll és csak utal az előtörténetre. A kompozícióba be van építve egy sereg vendégszöveg, alapvető kulturális és színházi háttérként ott „zúg” végig Aiszkhülosz *Oltalomkeresője*, de ugyanígy merít az anyag Ovidius *Átváltozásai*ból vagy éppen Heideggerből. Mindez Jelineknél már régóta megszokott. Ehhez a darabhoz is tartozik. Az *Oltalmazandók* a legtöbbet játszott Jelinek-darab ma Németországban, sőt (amolyan művészetterápia keretében) pszichodrámaként is használják a szövegét a menekültekkel való foglalkozásban. Ebben nagy szerepet játszott az, hogy az európai valóságot azóta drámaian átírta a menekülthelyzet. A szerző utólag két köz-(vagy mellék)játékot írt a darabhoz: az egyik a tengeren hányódó menekültek útját, a másik a magyarországi határátkelés körülményeit írja le.

Az itt közölt részletet (a darab elejét) még 2015 őszén fordítottam mutatóványnak, az egyik budapesti színház kérésére. A hivatalos magyar menekültpolitika láttán a színházvezetés úgy ítélte meg, hogy a darab időközben aktualitását veszítette.

